

Euskal liburugintza 2020

Xabier Eizagirre Gesalaga

Filosofian lizentziaduna eta JAKINEko erredakzio burua

2020an pandemiak harrapatu gintuen bete-betean. Osasun krisi larriaz gain, gure bizitza eredia, munduaren erritmoa, kolokan jarri ziren. Zer esanik ez, ekonomiak, industriak, merkataritzak... behera egin zuten. Liburu ekoizpenak ere ez zion ihes egin olatu erraldoi horri: gure inguruko erreferentzia bat ematearren, Espainiako zein Frantziako estatuetan liburuen ekoizpena %9 inguru jaitsi zen 2019tik 2020ra (erants dezagun jaitsiera hori paperezko liburuari dagokiola osorik, bieran liburu digitalak gora egin baitzuen).

Euskarazko liburugintzak, berriz, nabarmen egin zuen gora tarte berean, bai analogikoak, bai digitalak –bereziki–: 2019an baino %11,4 titulu gehiago (262, zehazki). Hona hemen zifra gordinak: pandemiaren lehen urtean, 2.569 liburu argitaratu ziren euskaraz, 2019ko 2.307 tituluak erraz gaindituz.

Ekin diezaiozun, bada, 2020ko euskal liburugintzaren azterketari, Joan Mari Torrealdaik 1976an abian jarritako euskal liburugintzaren azterketa lerroari segida emanez.

Metodologia eta bibliografia

Informazioaren bilketa

Urtero egin ohi dugun liburu ekoizpenaren azterketak egitura eta metodologia bera du beti.

Lehenengo eta behin, liburuen katalogoa osatzen dugu.

Eta, horretarako, liburuen bilketari ekiten diogu. Dirudiena baino nekezagoa da liburuen informazioa inguratzea. Guk aurrena informazioaren gune zuzenera jotzen dugu, editorialera, eta gero sare pelagikoaz baliatzen gara. Ez pentsa euskal argitaletxe guztiek informazioa eskura ematen digutenik. Eta, tamalez, kanpoko argitaletxeekin areagotu egiten da bilketarako zailtasuna.

2020ko gure informazio iturriak hauek izan dira:

- Argitaletxe eta argitaratzaileak zuzenean: %26,9.
- Liburutegiak, Koldo Mitxelena Kulturunea eta Donostiako Udal Liburutegi Nagusia: %18.
- ISBN (*International Standard Book Number*), ELSN (Euskadiko Liburutegien Sistema Nazionalea) eta EIPS (Euskadiko Irakurketa Publikoko Sarea) arakatuz lortua: %53,8.
- Bestelako bideak (Internet, *Biblioteca Nacional* espainiarra...): %1,3.

2019an bezala, argitaletxeetatik zuzenean jasotzen dugun informazioa gutxitu egin da aurreko urteetatik, %26,9raino. Informazio iturri fidagarri eta seguruena den heinean, jaitiera hori ez da seinale ona; areago, liburutegietatik jasotakoa ere %18ra jaitsi dela aintzat hartzen badugu. Bi iturrioren artean %45era bakarrik iritsi gara; duela bospasei urte, ordea, %60ra iristen ginen. Gure ustez, kopuru horietara itzultzea litzateke ideala, datuen fidagarritasunean irabaztearren. Sare pelagikoekin lortzen dugun informazioak beti du nahasi eta heterogeneoagoa izateko arriskua.

Informazioa ahalik eta zehatzen bildu eta gero, liburu bakoitzaren fitxa bibliografikoa osatzen dugu, dozena bat datu edo ezaugarriren inguruan: titulua, autoreak, itzultzailea, elebitasuna, argitalpen maila, moldatzailea, argitaratzailea, koedizioa, herria, neurriak, orrialde kopurua, gaia.

Jaso eta bilatzen dugun informazioari esker fitxa bibliografikoak osatu ondoren, urteko katalogo osoa gure webgunean jarri dugu kontsultagai. Gainera, azterketarako erabili ditugun

tituluak baino gehiago daude webguneko zerrendan: eduki aldetik interesgarriak diren eta arrazoren batengatik ISBN gabe argitaratu diren batzuk ere eransten dizkiogu ISBNdunen zerrendari. 2020ko katalogoak 2.780 titulu biltzen ditu guztira: ISBN duten 2.569 titulu eta ISBN gabeko 211.

2013 urtetik, bitan banatuta eman ohi dugu azterketa hau. Eskuetan duzu paperezko bertsioa, azterketaren zati mami-tsuena. Baina, hau osatzeko, webguneko bertsio digitalera jo behar da (artikulu honen amaieran dator QR kodea): han daude informazio osagarriak, zehatzagoak, luze-zabalagoak. Katalogoa ere hortxe aurki dezakezu, hau da, 2020ko titulu guztien fitxa bibliografikoa.

Azterketa hiru ataletan

Informazioa bildu ondoren, hiru ataletan banatzen dugu azterketa: ekoizleak eta ekoizpena, eskaintza editoriala eta ekoizpen tematikoa.

1. *Ekoizleak eta ekoizpena*: iturri desberdinen arabera titulu kopuru desorekatua, ekoizle kopurua, hamar argitaletxe nagusien ekoizpena, argitaratzaileen tipologia eta tipologiaren arabera produkzioa.
2. *Eskaintza editoriala*: tituluak zenbat diren, horien artean zenbat diren nobedade eta zenbat berrargitalpen, zenbat diren jatorrizko eta zenbat itzulpen.
3. *Ekoizpen tematikoa*: urteko ekoizpena –aurtengo 2.569 tituluak, kasu- nola banatzen dira gai eremutan? Horri erantzuteko, sei gai eremu nagusi bereizten ditugu: hezkuntza eta irakaskuntza liburua, haur eta gazteentzako liburua, giza eta gizarte zientzietako liburua, helduen literatura, zientzia eta teknika alorrekoa eta aisia liburua.

Aurtengo azterketaren atarian

Honako hauek dira 2020ko liburugintzak eman dituen datu kuantitatibo esanguratsuenak:

- *Argitaratzaileei dagokienez*, 281 izan dira 2020an: ekoizleen kopurua ez da urtetik urtera modu esanguratsuan aldatzen, 300 inguru dabil aspaldi; baina egia da, orobat, azken urteetan pittin bat murriztu dela. Jakina, ekoizle ugari horien artean denetik dago: argitaletxeak eta argitaratzaileak, txikiak eta handiak, profesionalak eta amateurak, bertakoak zein kanpokoak, publikoak eta pribatuak, izaera askotarikoak.

- *Eskaintza editorialari dagokionez*, 2020ko ISBNdun tituluaren kopurua 2.569 da, horietatik %72,6 bertsio analogikoan (paperean) eta %27,4 digitalean.

Iaztik hona 262 titulu gehiago argitaratu da. 2019an bezala, digitalean izan da gehikuntza ia osoa (225 titulu); liburu analogikoak 37 titulu bakarrik egin du gora.

Nobedadeak %73,5 dira, 1.889 titulu, iaz baino 169 gehiago. Berrargitalpenen kopuruak, 680 titulu, 109 unitate irabazi ditu iaztik, eta %26,5 dira aurtan.

- *Gaiei dagokienez*, hezkuntza eta irakaskuntza liburuak erraz eutsi dio lehen tokiari, 1.110 titulurekin (ekoizpen osoaren %43,2, iaz baino ia zazpi puntu gehiago).

Haur eta gazteentzako liburua dator bigarren tokian, 644 titulurekin (%25,1, iaz baino puntu eta erdi gutxiago).

Giza eta gizarte zientzietako liburua bere ohiko hirugarren tokian dago, 330 titulurekin (%12,9).

Helduen literatura, aldiz, laugarrenean dator (296 titulu, %11,5).

Bosgarren tokia aisia liburuari dagokio (98 titulu, %3,8), eta seigarrena zientzia eta teknika alorreko liburuari (70 titulu, %2,7).

Ekoizleak eta ekoizpena

Iturri estatistikoak

Urtero konparatu ohi ditugu iturri estatistiko ezberdinek liburugintzari buruz egindako azterketetan eskaintzen dituzten

datuak. Izan ere, datuen arteko aldea esanguratsua da oso: aski da ondoko taulak erakusten duen bost urteko lagin hori ondorio berberera iristeko, hau da, zein den handia batzuen eta besteen emaitza desberdintasuna eta, batez ere, beste biekin alderatuz gurea.

Urtea / Iturria	PEEL	Precisa / Conecta	Jakin
2016	1.644	1.790	2.257
2017	1.430	1.958	2.341
2018	1.116	1.842	2.186
2019	1.254	1.847	2.307
2020	—	2.055	2.569

Konbentziturik gaude guk ere besteen informazio iturriak eta besteen metodologia erabiliko bagenu emaitza berdintsu-tara iritsiko ginatekeela. Oro har, Espainiako Kultura Ministerioaren *Panorámica de la edición española de libros* (PEEL) azterketa lege-gordailuz hornitzen omen da (2020ko datua falta zaigu, azterketa hau burutzean urte horretako txosten-a ez baitute oraindik argitaratu). Euskadiko Editoreen Elkartearentzat eta Espainiako Editoreen Elkartearen Federazioarentzat lan egiten duen Conecta etxeak, aldiz, editoreei egin ohi dien kontsulta du informazio iturri. Guk ere, informazio iturri bakartzat argitaletxeak hartuta, jasotako informazioaren %26,9 bakarrik izango genuke esku artean. Horren jakitun, jarrera proaktiboa dugu, ahalik eta informazio gehien jasotzeko. Batean eta bestean jasotzen dugun informazioak ez duela fidagarritasun bera pentsa dezake norbaitek, baina ISBNk ematen du ziurtasun zigorua.

2020an, izan ere, Conectaren datuetatik are gehiago urrundu dira guk lortutakoak: 2019an 460 titulu gehiago katalogatu bagenituen, 2020an 514 gehiago izan dira. Ondoren egiten

Urtero konparatu ohi ditugu iturri estatistiko ezberdinek liburugintzari buruz egindako azterketetan eskaintzen dituzten datuak. Izan ere, datuen arteko aldea esanguratsua da oso

diren azterketa guztiak jasotako datu gordin horietan oinarritzen direnez, nabaria da bakoitzaren irismena eta balioa zein izan daitekeen.

Ekoizle ugari

Lehen atal honetan hainbat ezaugarri gurutzatuko ditugu: eragile argitaratzaileen izaera, noski, baina baita horien jarduna eta jatorria ere.

<i>Tituluak</i>	<i>Argitaratzaileak</i>
1	153
2-4	67
5-9	27
10-19	9
20-29	7
30-39	5
40-49	1
50-59	3
60-69	2
80-89	1
100-150	2
150etik gora	4
<i>Guztira</i>	281

Guztira, 281 dira 2020an libururen bat plazaratu dutenak. Aurreko urtean baino bederatzi argitaratzaile gutxiago egon da aurten; gorabehera handirik ez, beraz.

Sarritan azpimarratu izan dugu 281 horiek ez direla argitaletxeak, edizioaren profesionalak. Ezta hurrik eman ere. Okasiozko asko eta asko dago, eta noizbehinkariak ez direnak ere, gehien-gehienak, ahulegiak dira liburu politika bat markatzeko.

281 horietatik erdia eta gehiago dira (%54,4) titulu bakarra argitaratu dutenak. Hamar titulutik behera publikatu dutenak ez dira bat edo bi, ez horixe: 247 dira (%87,9). Areago: %78,3 dira lau titulu edo gutxiago ekoitzi dituztenak. Horiek guztiak argitaratzaileak dira, ez argitaletxeak.

Aurreko urteetan azpimarratzen genuen bezala, urteko 20 tituluko neurriak ezar dezake editoreen arteko ekoizpenaren

langa garrantzitsua. 2020an, bada, editoreen %8,9k bakarrik ekoitzi dute 20 titulutik gora, 25 editorek. Beste guztiek -256 argitaratzaile, %91,1- 20 titulu baino gutxiago atera dute. Urtero azpimarratu izan dugu ekoizleen atomizazioa dela euskal produkzioaren ahulezietako bat.

Ekoizleen panorama hori ezagututa, tipologiaren arabera-ko bereizketa aztertzen dugu. Ez baita berdin, ez produkzio mailan, ez liburuek jorratzen dituzten gaiei dagokienez, argitaletxe komertzial peto-petoa izan, edo izan unibertsitate, udal edo kirol elkarte, adibidez.

Argitaletxe nagusien ekoizpena: 1.433 titulu

<i>Argitaletxea</i>	<i>Nobedadeak</i>	<i>Berrargitalpenak</i>	<i>Titulu kopurua</i>	<i>%</i>
Santillana-Zubia	304	0	304	11,9
Elkar	76	202	278	10,8
Edelvives-Ibaizabal	210	8	218	8,5
Anaya-Haritz	90	72	162	6,3
Erein	53	53	106	4,1
Ikaslar	41	63	104	4,1
Edebé-Giltza	37	46	83	3,2
Ikaslar; Ikastolen Elkarte	0	69	69	2,7
Ttartalo	41	16	57	2,2
Ikasmina	46	6	42	2,0
<i>Guztira</i>	<i>898</i>	<i>535</i>	<i>1.433</i>	<i>55,8</i>

Hamar argitaletxe, handienak eta komertzialak, daude zerrenda honetan. Bada hemen agertzen direnak baino gehiago ekoitzi duenik – Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua, 55 titulurekin, hamargarren legoke zerrendan-, baina komertzial eta pribatua ez denez, ez dugu aintzat hartu.

Hamar handien indarra igo egin da, bai kopuru absolutuan (1.433 titulu), bai ekoizpen osoarekiko ehunekoa (%55,8, 2019an baino bi puntu gehiago), duela bospasei urteko balioetara itzuliz.

Hamar gorenak izanda ere, lau ez dira ehun titulura iristen, eta bi ozta-ozta. Bestela esanda, indartsuenak ere ez dira horren handi.

Bertakoak baino indartsuagoak dira kanpokoak hamar nagusien ekoizpenaren barruan: %57,2 vs %42,8. Argi ikus daiteke kanpokoaren itzala haziz doala

Gure kasuan, beti erreparatzen diogu argitaletxeen jatorri geografikoari. 2020an, aurreko urtean bezala, bosna dira bertako eta kanpoko. Hori bai, bertakoak baino indartsuagoak dira kanpokoak hamar horien ekoizpenaren barruan: %57,2 vs %42,8. Ekoizpen orokorrarekiko, aldiz, zortzi puntuko aldea ateratzen diete kanpoko bost nagusi horiek bertako bost nagusiei: %31,9 vs %23,9. Azken urteotako datuei begiratuz, argi ikus daiteke kanpoko argitaletxeen itzala haziz doala.

2020an ere, bertako eta kanpoko argitaletxeen artean alderik handiena berrargitalpen politikan dago: bertakoek %75,3ko indarra dute berrargitalpenaren baitan, eta kanpokoek, orotara titulu gehiago ekoitzi arren, %24,7koa bakarrik. Datuak egiazkoak balira, hortaz (Santillana-Zubiak 0 berrargitalpen?, Edelvives-Ibaizabalek 8?) guztiz esanguratsua litzateke diferentzia hori. Izan ere, berrargitalpenak egonkortasuna ematen dio produkzioari, gure ustez.

Argitaratzaileen tipologia

Argitaratzaile mota	Ekoizleak	Ekoizpena	%
Bertako argitaldari pribatu komertziala	66	988	38,5
Kanpoko argitaldaria	73	1.120	43,5
Irakaskuntza + unibertsitatea	12	149	5,8
Elkartea, taldea, fundazioa, erlijio-etxea...	72	126	4,9
Argitaldari publikoa	38	120	4,7
Besterik	20	66	2,6
Guztira	281	2.569	100,0

Argitaratzaileen unibertsoa heterogeneoa da. Bertan dauke bertakoak eta kanpokoak; argitaratzaile komertzialak eta ez-komertzialak; pribatuak zein publikoak; handiak eta

txikiak; irakaskuntzakoak; talde, elkarte, fundazioak. Gure azterketan, horiek denak bost multzoko tipologian ordenatu ohi ditugu.

Bertakoak eta kanpokoak testuliburuaren merkatuan

Testuliburuaren merkatua aztertzeke ere, hamar ekoizle handien unibertsoan jarraitzen dugu.

Bertako eta kanpoko editorialen bereizketa geografikoak berebiziko garrantzia du ekosistema industrial eta kulturalan, ekoizpenaren erabakigunea nork duen eta non dagoen adierazten baitu, bereziki hezkuntza curriculumari lotutako arloan. Izan ere, hezkuntza edo irakaskuntzako liburu produktio handiena ez dago euskal editorialen esku, baizik eta Espainiako Estatuko argitaletxeetan.

Batzuek eta besteek ekoizpenean duten gradua ez da urtero bera izaten, baina kanpokoen esku hartzearen emaitza urtero da handia, ikasmaterialetan ekoizpenaren erditik gorakoa. Hona azken urteotako emaitzak hamar argitaletxe nagusien artean:

	<i>Ekoizle nagusien pisua irakaskuntzan</i>		
<i>Urtea</i>	<i>Bertakoak</i>	<i>Kanpokoak</i>	<i>Gainerakoak</i>
2016	22,7	74,3	3,0
2017	32,3	61,7	6,0
2018	30,0	64,8	5,2
2019	23,5	72,0	4,5
2020	21,2	75,5	3,3

Garrantziaren handia kontuan hartuta, hiru taula baliatuz azalduko dugu jarraian bi ekoizle mota horiek, alegia, kanpoko argitaletxeek edo bertako argitaletxeek, argitalgintzan duten portaera. Bereziki curriculumara arakaturik ere, adierazgarria eta esanguratsua da gainerako gai eremuetan duten ekarpena ere aztertzea. Horrenbestez, taula bakoitzean gai eremu guztiak daude zerrendatuta.

Taula bakoitzak bost zutabe dauzka: lehenean gaia agertzen da, eta hurrengo hiruretan ekoizleak: bertako, kanpoko eta

gainerakoak. Bertako eta kanpoko diogunean, argitaletxe profesional-komertzial-pribatuez ari gara soilik, aurreko atalean aipatu ditugun bestelako ekoizleak (publikoak, elkarteak, irakaskuntza alorrekoak...) aintzat hartu gabe.

Lehen taulan, zifra absolutuak agertzen dira, eta horiei esker ikus daiteke zein den edizio mota bakoitzaren pisu kuantitatiboa.

	<i>Balio absolutuak</i>			
<i>Gaia/Ekoizlea</i>	<i>Bertakoak</i>	<i>Kanpokoak</i>	<i>Gainerakoak</i>	<i>Guztira</i>
Ekoizpen osoa	988	1.120	461	2.569
HI	235	838	37	1.110
HG	394	216	34	644
GG	61	19	250	330
HL	242	13	41	296
AL	46	15	37	98
ZT	7	18	45	70
Besterik	3	1	17	21

Ekoizpen osoaren baitan, oro har, Euskal Herrian argitaratzen diren liburuak dira nagusi, bai bertako editore komertzialek argitara ematen dutena (988 titulu) eta bai elkarte, talde, fundazio, argitaldari publiko eta enparauek argitaratzen dutena (461 titulu); 1.449 titulu dira guztira (ekoizpen osoaren %56,4).

Gai eremuak banaka begiratzuz ere, bertakoen zifrak altuagoak dira sailez sail kanpokoek baino, salbuespen nabarmen batekin: hezkuntza eta irakaskuntza liburuan oso goitik daude kanpokoak, 838 vs 235. Iaz desoreka ia bikoiztu egin bazen, 2020an are gehiago hazi da oraindik; urtetik urtera, kanpokoek nagusitasuna gero eta nabarmenagoa da liburu mota horretan.

Bigarren taulak alderaketaren ikuspegia proposatzen du. Ezker-eskuin, etzanean irakurri behar da taula, gai eremu bakoitzean kanpokoek eta barnekoek indarra zein den neurtzeko.

Ekoizpen osoa aintzat hartuz, bertako eta kanpoko argitaletxeak antzeratsu dabilta (%38,5 vs %43,6). Hezkuntza eta irakaskuntza liburuaren lerro horizontalean, aldiz, alde handiz dira nagusi kanpokoak, bertakoekiko 54 puntuko

alde nabarmenarekin. Alde horren neurria argiago atzema-
tearren, aintzat har dezagun duela bi urte 30 puntukoa zela
bien arteko tartea.

	% horizontalak			
<i>Gaia/Ekoizlea</i>	<i>Bertakoak</i>	<i>Kanpokoak</i>	<i>Gainerakoak</i>	<i>Guztira</i>
Ekoizpen osoa	38,5	43,6	17,9	2.569
HI	21,2	75,5	3,3	1.110
HG	61,2	33,5	5,3	644
GG	18,5	5,8	75,7	330
HL	81,8	4,4	13,8	296
AL	46,9	15,3	37,8	98
ZT	10,0	25,7	64,3	70
Besterik	14,3	4,8	80,9	21

Bien arteko konparaketa horretan, argi ikusten da aurten
ere kanpokoek ekoizpen sinbolikoa dutela bestelako gaietan:
ia esku hartzerik ez dutela helduen literaturaren eta giza eta
gizarte zientzietako liburuen alorretan. Hau da, kanpoko
editorialak haur eta gazteen eta eskola liburuen merkatura
mugatzen dira, besterik gabe.

Hirugarren taula, azkenik, zutikakoa edo bertikala da, zu-
tabe bakoitza goitik behera irakurtzekoa. Editorial mota ba-
koitzaren baitan ekoizpena non mamitzen den adierazteko
balio du, edizio mota bakoitzaren indargune eta ahulguneak
non dauden erakutsiz.

	% bertikalak	
<i>Gaia/Ekoizlea</i>	<i>Bertakoak</i>	<i>Kanpokoak</i>
Ekoizpen osoa	100,0	100,0
HI	23,8	74,8
HG	39,8	19,3
GG	6,2	1,7
HL	24,5	1,2
AL	4,7	1,3
ZT	0,7	1,6
Besterik	0,3	0,1

Irakurketa bertikala benetan esanguratsua da editorialen
filosofia aurkezteko: argitaldari espainiarren ekoizpena haur
eta gazteentzako eta hezkuntza liburuetan zentratzen da

kuantitatiboki (%94,1); eta, bereziki, hezkuntzakoa (%74,8). Beste esparruetan ez dute ia ezer ekoizten.

Aurreko lau taulen irakurketa bateratuak begien bistan uzten du arazoaren mamia: alde batetik, kanpoko argitaletxeek hezkuntzaren muinari heltzen diote, euskal curriculumari; helburu nagusi eta bakarra horixe dute, Euskal Herriko eskoletan kanpoan sorturiko curriculum egokitua sartzea. Beste aldetik, euskarazko hezkuntza proiektu gehienak Euskal Herritik kanpo diseinaturikoak dira, beste eta bestelako curriculum proiektuen arabera landuak. Jatorri horren markak nonahi agertzen dira: geografian, historian, oraingo zatiketa administratibo-politikoan, ikuspegi euskaltzalean... 2020an ez gaude zentzu horretan aurreko urteetan baino hobeto, inola ere.

Eskaintza editoriala

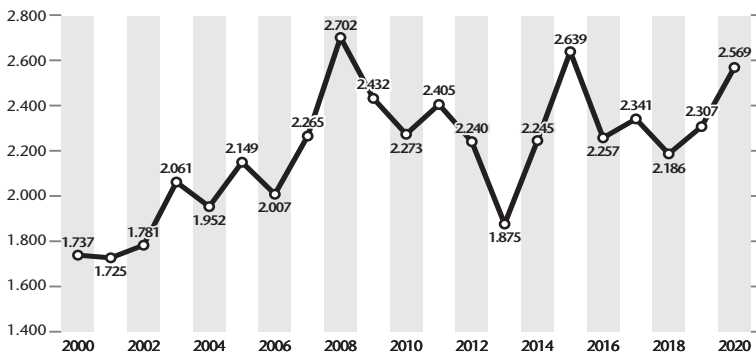
Kanpoko argitaletxeek hezkuntzaren muinari heltzen diote, euskal curriculumari; helburu nagusi eta bakarra horixe dute, Euskal Herriko eskoletan sorturiko curriculum egokitua sartzea

Azterketaren bigarren atalean, argitaratzaileen emaitza material eta kuantitatiboez jardungo dugu. Hainbat ezaugarri arakatuko ditugu jarraian: titulu kopurua, liburuen egiletza kronologikoa eta linguistikoa. Eta hori guztia ez soilik aurtengo datuekin, 2000tik gaur arteko bilakaerari ere begiratu baizik. Izan ere, eskaintzaren azterketari buruzko gure ekarpen nagusia, beharbada, emaitza bakoitza bere testuinguru kronologikoan ematea da; gure ustez, urteko informazio soilak ez du, isolaturik, interpretaziorako biderik irekitzen.

2020ko eskaintza editorialaren datu nagusien laburpen txiki batekin hasiko gara. Aurtengo titulu kopurua igo egin da: 2.569 titulu izan dira aurtengo, horietako %72,6 bertsio

analogikoan atereak eta %27,4 digitalean. 1.889 titulu nobedade edo lehen edizio dira (%73,5), aurreko urtean baino 156 gehiago. Berrargitalpenen kopurua ere hazi da: 680 titulu (%26,5), 2019an baino 106 gehiago. Nobedadeen barruan, euskaraz sorturikoak 1.278 izan dira (%69,9); itzulpenak, hortaz, 611 titulu (%30,1).

2.569 titulu

2000tik honako ibilbidean, 2020ko ekoizpena orain arteko bi puntu gorenak ziren 2008ko eta 2015eko gailurrei –2.702 eta 2.639 titulurekin, hurrenez hurren– gehitu zaie. Horrenbestez, azken bi hamarkadetako batezbestekotik dezente gora igo da aurtengo emaitza, 2019an baino 262 titulu gehiagorekin.

Urtea / Liburu mota	Analogikoa	Digitala	Guztira
2008	2.586	116	2.702
2009	2.196	236	2.432
2010	2.016	257	2.273
2011	2.161	244	2.405
2012	2.062	178	2.240
2013	1.691	184	1.875
2014	1.719	526	2.245
2015	1.928	711	2.639
2016	1.778	479	2.257
2017	1.834	507	2.341
2018	1.897	289	2.186
2019	1.827	480	2.307
2020	1.864	705	2.569

Aurreko laukian, aldiz, ekoizpen hori bitan banatua dator, analogikoa eta digitala, biak elkarren arteko alderaketan. Ikus daitekeenez, ekoizpen digitalak hartu du urteko igoe-raren zatirik handiena, 225 tituluz emendatu baitu aurreko urtekoa. Paperezkoak ere gora egin duen arren, 37 titulu bakarrik hazi da.

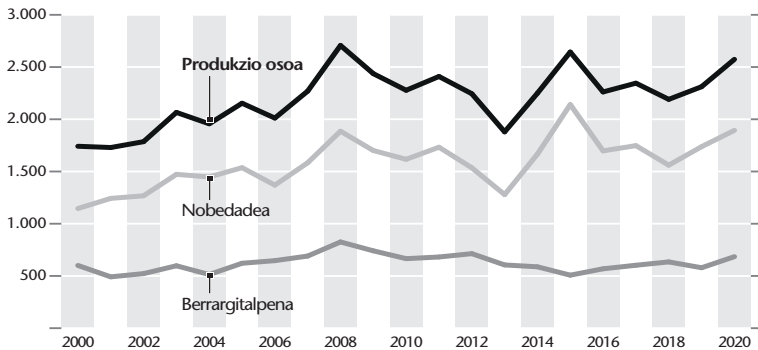
Nobedadeak eta berrargitalpenak

<i>Urtea</i>	<i>Nobedadea</i>	<i>Berrargitalpena</i>
2000	65,7	34,3
2001	71,8	28,2
2002	70,9	29,1
2003	71,2	28,8
2004	73,9	26,1
2005	71,3	28,7
2006	68,0	32,0
2007	69,7	30,3
2008	69,6	30,4
2009	69,7	30,3
2010	70,9	29,1
2011	71,9	28,1
2012	68,3	31,7
2013	67,9	32,1
2014	74,0	26,0
2015	80,9	19,1
2016	75,0	25,0
2017	74,5	25,5
2018	71,2	28,8
2019	75,1	24,9
2020	73,5	26,5
<i>Batez beste</i>	<i>71,7</i>	<i>28,3</i>

Gurean, liburugintza, haztekotan, nobedadeei esker hazten da. Horixe da gure joera, urtez urte, hamarkadaz hamarkada. 2020an ere, lehen edizioak ekoizpenaren lautik hiru inguru hartu du: zehazki, %73,5.

Berrargitalpena lautik bat hartzera baizik ez da iritsi, %26,5. Leku apala hartzen du edizioan. Seinale ona litzateke haziko balitz, liburugintza merkatu berrietara hedatzen dela esan nahiko bailuke. Beti pentsatu izan dugu berrargitalpenak

indar handiagoa beharko lukeela; izan ere, berrargitalpenaren ahulezia euskal liburugintzaren izaera diglosikoaren sintoma bat gehiago da, gure ustez.

Ekoizpen tematikoa

Argitaletxeen jardunaren emaitza aztertu ondoren, edizioaren muinari helduko diogu: ekoizpen tematikoari. Izan ere, bibliografoaren ikuspegitik harago, ekoizpenaren zenbatekoa bera baino gehiago interesatu izan zaigu beti ikuspuntu soziologikoa: euskaraz zer argitaratzen den, eta argitaratzen den hori non eta nola txertatzen den euskal kulturean.

Urteroko ekoizpena, beraz, zortzi gai sailetan sailkatu ohi dugu, nazioartean erabili ohi diren ereduaren arabera. Eta sailkaturiko eremu bakoitzean ikuspegi ebolutiboa aplikatzen dugu, bost urteko erreferentzia bederen eduki dezagun.

Hona hemen zortzi gai sailak:

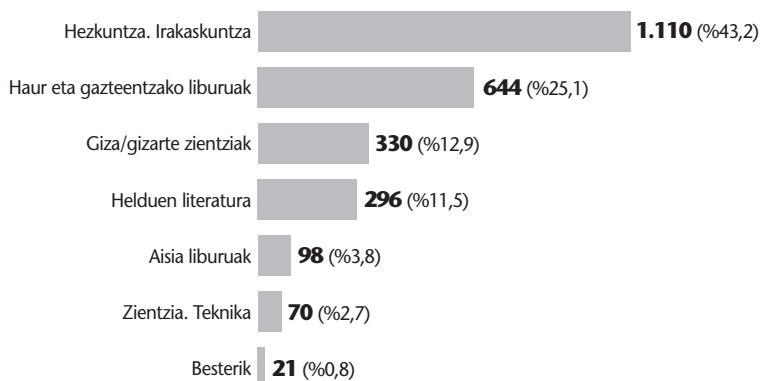
1. Hezkuntza eta irakaskuntzako liburuak.
2. Haur eta gazteentzako liburuak.
3. Giza eta gizarte zientzietako liburuak.
4. Helduen literatura.
5. Zientzia eta teknika alorreko liburuak.
6. Aisiako liburuak.
7. Orotarikoak.
8. Erlijio liburuak.

Zortzi arlo horietatik lehenengo seiak bakarrik aztertu ohi ditugu, urterik urte ekoizpen osoaren %99 biltzen baitute.

Aurtengo emaitzaren ezaugarri esanguratsuenak aipatzearen, esan dezagun arloen hurrenkera kanonikoari erantzun diola: hezkuntza eta irakaskuntza liburuak ia beti gorde ohi duen lehen lekuari eutsi dio ekoizpen orokorrean, igoera azpimarragarriarekin, gainera (1.110, %43,2), haur eta gazteentzako liburuaren aurretik (644, %25,1). Ikusten denez, aurtengoan ere nabarmena da haur eta gazteei zuzendutako liburuaren produkzioa (%68,3), kontuan hartu behar baita bai irakaskuntza eta bai haur eta gazteentzako liburua adin tarte berera zuzentzen dela.

Bi multzo horiek kenduta, gainerakoen itzala gehiegi arintzen da: hurrengo giza eta gizarte zientzietako liburua da (330, %12,9), eta oso gertu helduen literatura (296, %11,5). Askoz atzerago datoz aisia liburua (98, %3,8) eta zientzia eta teknikari buruzkoa (70, %2,7).

Liburu sail horiek banan-banan arakatuko ditugu, baina, lehenik, ikuspegi globala emanaz hasiko gara. Helburu hori dute hurrengo grafikoak eta laukiak; bakoitzak bere modura, errealitate bera erakusten digute: urteko ekoizpen osoa babilio absolutuetan eta erlatiboetan. Laukian beste erreferente bat sartu ohi dugu, 2000. urtea, mende honetako lehen urtearekiko nola gauden, zerk egin duen gora eta zerk behera adierazteko asmotan.

<i>Gai multzoa</i>	<i>Zenbaki absolutuak</i>	<i>%</i>	<i>2020/2000</i>
Hezkuntza/Irakaskuntza	1.110	43,2	+81,4
Haur eta gazteentzako liburuak	644	25,1	+73,6
Giza eta gizarte zientziak	330	12,9	+14,2
Helduen literatura	296	11,5	+2,8
Aisia	98	3,8	—
Zientzia/Teknika	70	2,7	-28,6
Besterik	21	0,8	—

Ekoizpen tematiko sailkatura igaro aurretik, ohar bat: gai sail bakoitzean, informazioz betetako taula bat ageri da. Gaiari dagokion laburpen osoa biltzea du xede: azken bost urteotako eboluzioa kontzeptu guztietan, hala nola tituluetan, ekoizpen osoarekiko ehunekoan, urtetik urterako eboluzio alderatuan, itzulpenaren eta berrargitalpenaren urte bakoitzeko pisuan, urteko orrialde kopuru orokorrean eta liburu bakoitzeko orrialde kopuruan.

Hezkuntza eta irakaskuntza: 1.110 titulu

	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Hezkuntza/Irakaskuntza</i>	840	786	667	847	1.110
Ekoizpenaren %	37,2	33,6	30,5	36,7	43,2
Urtetik urtera %Δ	-28,4	-6,4	-15,1	27,0	31,1
Itzulpenen % (1. edizioan)	27,2	26,7	34,0	21,0	24,7
Berrargitalpenen %	27,9	33,2	39,3	30,9	27,5
Orrialde kopurua	103.311	69.226	61.157	78.283	78.503
Orrialde kopurua liburuko	123,0	88,1	91,7	92,4	70,7

Liburu mota honek 2019an berreskuratutako lehen postuari eutsi dio, eta ez nolanahi gainera: titulu kopuruan izugarri hazi da, 1.110 aleraino (2019an baino 263 gehiago), eta ekoizpen osoaren %43,2 biltzera heldu da. Egin kontu 2018an %30ean geratu zela (aurten baino 443 titulu gutxiagorekin); datu horrek erakusten du azken bi urteotan izan duen gorakada. Hitz bakarrean esanda: urteko ekoizpen orokorrak izan duen gorakada (262 titulu gehiago) liburu mota honek jan du osorik.

Liburu analogikoaren eta digitalaren indarrak honela banatzen dira: 596 titulu analogiko (%53,7) –2019an baino 18 titulu gehiago– eta 514 digital (%46,3). Digitalak, ikus

daitekeenez, indar handia du hezkuntza eta irakaskuntzako liburuan: urte bakarrean bikoiztu egin du titulu kopurua (269tik 514ra), eta ia analogikoaren neurrira iritsi da.

Itzulpenaren pisua zerbait berreskuratu da 2019tik, %21etik %24,7ra. Dena den, egia esan, ez zaigu datu guztiz fidagarria iruditzen, konbentziturik baikaude egiazko itzulpena askoz ere altuagoa dela testuliburuaren esparruan; izan ere, argitaletxe batzuetan ahalegin handia egiten da itzulia edo birmoldatua izan dena nobedadea balitz bezala agertzen.

Liburu mota honen berrargitalpen mailari dagokionez, %27,5ean geratu da; azken urteotan herenaren inguruan egonkortzen ari zela zirudien arren, ostera ere laurden aldera jaitsi da.

Barne sailkapena

Didaktika. Pedagogia. Orientabideak. Hezkuntzaren antolakuntza..	4,6
Eskolaurrea. Haur eskola.....	10,6
Lehen Hezkuntza.....	51,6
Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza.....	30,7
Besterik.....	2,5
	%100,0

Barne sailkapenean argi ikusten denez, LH eta DBH dira, beti bezala, sail hornituenak. Hurrengo taulan, bi horien balioak sei urteko perspektiban bildu ditugu.

Urtea	LH	DBH
2015	65,0	26,9
2016	28,6	53,7
2017	27,7	40,1
2018	43,9	28,8
2019	71,8	14,5
2020	51,6	30,7

Taulan ikus daitekeenez, galga jarri zaio LHko liburuak iaz izandako gorakadari, eta DBHko liburua aurreko urteetako ehunekoetara hurbildu da berriro. Beti diogun bezala, esparru honetan eskola materialen egutegi propioa eta politika editorialak gurutzatzen direnez, ez dugu uste irakurlegoaren

profilaren edo hezkuntza politikaren alorreko azalpenak bilatu behar direnik.

Haur eta gazteentzako argitalpenak: 644 titulu

	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Haur/Gazte</i>	608	699	732	613	644
Ekoizpenaren %	26,9	29,9	33,5	26,6	25,1
Urtetik urtera %Δ	-7,5	15,0	4,7	-16,3	5,1
Itzulpenen % (1. edizioan)	68,5	73,3	69,5	65,6	60,8
Berrargitalpenen %	37,3	32,5	35,5	35,1	40,1
Orrialde kopurua	38.048	52.577	48.675	44.968	43.693
Orrialde kopurua liburuko	62,6	75,2	66,5	73,4	67,8

Haur eta gazteentzako liburua dator bigarren lekuan, ohi-koa den bezala. Duela bi urteko gailurraren ondoren, 2019ko antzeko zenbakietan geratu da, bai kopuru absolutuan, bai ehunekoan: 2019an baino 31 titulu gehiago, baina puntu eta erdi gutxiago.

Aurreko urteetan bezala, sail honetako ia liburu guztiak analogikoan argitaratu dira (629 titulu, %97,7), eta 15 ba-karrik digitalean (%2,3).

Liburu mota honetan itzulpenak beti izan duen garrantzia zertxobait apaldu da 2020an, %60,8an geratu baita. Berrargitalpenak, berriz, gora egin du azken urteekin alderatuta, %40raino iritsiz. Liburu mota honen izaera eta helmuga kontuan izanda, aurrerantzean ere goranzko joera hori in-dartzea albiste pozgarria izango litzateke.

Giza eta gizarte zientziak: 330 titulu

	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Giza/Gizarte</i>	323	330	290	335	330
Ekoizpenaren %	14,3	14,1	13,3	14,5	12,9
Urtetik urtera %Δ	3,2	2,2	-12,1	15,5	-1,5
Itzulpenen % (1. edizioan)	33,8	27,6	33,5	30,2	24,5
Berrargitalpenen %	8,4	7,9	7,2	7,0	7,4
Orrialde kopurua	58.310	61.042	51.732	58.457	50.899
Orrialde kopurua liburuko	180,5	185,0	178,4	174,5	154,2

Giza eta gizarte zientzietako liburuak 2019an berreskuratutako hirugarren lekuari eutsi dio 2020an ere, helduen literaturaren aurretik eta haur eta gazteentzako bi liburu moten ondoren.

Alor honetako sail guztietarako 330 titulu argitaratu dira: kopuru absolutua iazkoaren oso antzekoa den arren, ekoizpen orokorraren igoeraren testuinguruan, emaitza eskasa dela esan genezake: argi ikusten da hori, izan ere, liburu mota honen ehunekoaren jaitsierari erreparatuz: %14,5etik %12,9ra.

Analogikoaren zein digitalaren kopuruak pittin bat aldatu dira, digitalaren alde: zehazki, liburu analogikoa %76,1 da (251 titulu), eta digitala %23,9 (79). Alegia, 2019tik analogikoak hamar puntu behera egin du, digitalak gora egin duen neurri bera.

Itzulpenaren pisua jaitsi egin da berriro, bigarren urtean jarraian: 2018ko %33,5etik 2020ko %24,5era erori da bi urtetan.

Liburu mota honek gizarte esparru handia hartzen du bere baitan: filosofiatik hasi eta geografia edo historiaino, soziologia, etnologia edo hizkuntzalaritzatik barrena. Eta hori guztia elikatzeko, 330 titulu dauzkagu euskaraz. Eta urtero ia titulu guztiak berriak dira, argitalpenaren indarra oso txikia baita (%6,4). Ez du lur hartzen, ez errorik sakontzen argitalpen mota honek. Diagnostika urterokoa da: gure diglosia kulturalaren beste adierazle baten aurrean gaude.

Barne sailkapena

Filosofia. Psikologia.....	3,9
Soziologia. Estatistika. Politika. Ekonomia.....	33,9
Zuzenbidea. Administrazioa.....	7,9
Etnologia. Etnografia.....	3,3
Artea. Hirigintza.....	18,2
Filologia. Hizkuntzalaritza.....	15,8
Geografia. Historia.....	17,0
	%100,0

Liburu mota honek bere baitan biltzen duen gaitegi zabala erakusten du zerrenda horrek. Eta hori guztia elikatzeko, 330

titulu soilik. Gure kulturaren eta liburugintzaren erretratu ezin fidelagoa eskaintzen digute datu horiek.

Helduen literatura: 296 titulu

	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Helduen literatura</i>	276	285	316	311	296
Ekoizpenaren %	12,2	12,2	14,5	13,5	11,5
Urtetik urtera %Δ	-7,1	3,3	10,9	-1,6	-4,8
Itzulpenen % (1. edizioan)	23,6	22,3	26,4	30,9	19,3
Berrargitalpenen %	24,6	24,6	24,4	21,9	28,4
Orrialde kopurua	47.111	43.793	51.685	39.219	46.314
Orrialde kopurua liburuko	170,7	153,7	163,6	126,1	156,5

Helduen literaturaren multzoko 296 tituluen pisua %11,5 da ekoizpen orokorrean: jaitsi egin da 2019tik, bai kopuru absolutuan (15 titulu gutxiago), bai, bereziki, ekoizpen osoarekiko ehunekoan (bi puntu gutxiago). Izan ere, azken hamarkadako ehunekorik apalenaren aurrean gaude.

Multzo honetan 249 titulu argitaratu dira analogikoan (%84,1), 2019an baino 27 titulu gehiago; digitalean, aldiz, 47 soilik kaleratu dira (%15,9): 2019an baino 42 titulu digital gutxiago atera dira, beraz.

Nobedadeetan itzuli diren literatur liburuak %19,3 bakarrik izan dira (41 titulu), aurreko urteetako balioetatik behera. Berrargitaratutako liburuak, aldiz, %28,4ra igo dira (84 titulu), azken urteetatik gora. Berrargitalpenen datua igotzea beti iruditzen zaigu ekoizpen eta kontsumo osasuntsuagoren adierazle.

Generoka

Eleberria. Ipuina.....	54,4
Olerkia.....	17,9
Antzerkia.....	2,0
Herri-literatura. Bertsoa.....	2,4
Miszelanea. Kronika. Saioa.....	17,6
Literatur teoria eta kritika.....	5,7
	%100,0

Narratibaren nagusitasuna aurreko urteetako neurri bertan errepikatu da 2020an ere: %54,4, gainerako generoak urruti utziz. Olerkiak, bere aldetik, iazko beherakadari buelta eman dio, %14,2tik %17,9ra igoz.

Gainerakoak

Zientzia eta teknika: 70 titulu

	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Zientzia/Teknika</i>	107	134	63	85	70
Ekoizpenaren %	4,7	5,7	2,9	3,7	2,7
Urtetik urtera %Δ	2,9	25,2	-53,0	34,9	-17,6
Itzulpenen % (1. edizioan)	27,2	19,8	15,0	17,1	10,3
Berrargitalpenen %	3,7	6,0	4,8	3,5	2,9
Orrialde kopurua	8.937	11.190	7.551	9.574	7.389
Orrialde kopurua liburuko	83,5	83,5	119,9	112,6	105,6

Zientzia eta teknika alorreko liburuak ez du burua altxatzen: behera egin du berriro kopuru absolutuan (70 titulu eskas bakarrik, 2019an baino 15 titulu gutxiago), baina, batez ere, ekoizpen osoarekiko ehunekoan: %2,7 besterik ez du eman. Mende honetako ehunekorik apalenaren aurrean gaude! Behin baino gehiagotan esan izan dugu: euskal liburugintzaren eta euskalgintzaren beraren ahuleziaren adibide bat gehiago dugu begien aurrean.

Zientzia zehatzak. Natur zientziak.....	27,1
Medikuntza.....	41,5
Ingeniaritza. Teknologia.....	15,7
Zientzia eta teknika aplikatuak. Industria.....	15,7
	%100,0

Aisia liburuak: 98 titulu

Musika.....	7,1
Argazkia.....	11,2
Jolasa. Jokoa. Kirola.....	16,3
Ikuskizunak (antzerkia, zinema.....)	8,2
Kiosko literatura.....	57,2
	%100,0

Aisiako liburua iazko kopuruaren inguruan geratu da, 98 titulurekin. Baina liburu mota honek arazo kuantitatibo eta kualitatibo larriak ditu: titulu gutxi, itzulpenak eskas, berrargitalpenik batere ez. Modernitatearen ikur den aisiak euskaraz ez du erakarpen handirik, dirudienez. Diglosiaren beste seinale bat: liburu mota hori ere erdaraz kontsumitzen dugu, antza. 🐼

2020ko LIBURUAK: GAI SAILKAPENA

Sailak	Zenb. abs.	%
0. OROTARIKOAK	724	28,2
— Zientzia eta kulturaren oinarri orokorrak. Bibliografia.		
Katalogoak. Bibliotekonomia. Entziklopediak. Kazetaritza.		
Museoak	24	0,9
— Haur eta gazteentzako argitalpenak	700	27,3
1. FILOSOFIA	13	0,5
— Metafisika. Ontologia. Estetika. Filosofia sistemak. Psikologia.		
Logika. Etika	13	0,5
2. ERLIJIOA. TEOLOGIA	8	0,3
— Berezko teologia. Biblia. Kristologia. Mariologia. Teologia morala.		
Liturgia. Pastoral teologia. Eliza. Kristauez besteko erlijioak	8	0,3
3. GIZARTE ZIENTZIAK	1.261	49,1
— Soziologia. Estatistika. Demografia. Politika. Ekonomia.		
Zuzenbidea. Herri administrazioa. Gizarte laguntza. Etnologia	151	5,9
— Hezkuntza. Irakaskuntza. Heziketa. Pedagogia	1.110	43,2
5. ZIENTZIA ZEHATZAK ETA ZIENTZIA NATURALAK	18	0,7
— Matematikak. Astronomia. Fisika. Kimika. Geologia. Metereologia.		
Paleontologia. Biologia. Botanika. Zoologia	18	0,7
6. ZIENTZIA APLIKATUAK. MEDIKUNTZA. TEKNIKA	49	1,9
— Medikuntza. Ingeniaritza. Teknika. Nekazaritza. Basogintza.		
Zooteknia. Etxeko ekonomia. Industria. Zenbait industria eta lanbide.		
Eraikuntza. Sukaldaritza	49	1,9
7. ARTEA. JOLASAK. KIROLAK	100	3,9
— Artea. Estetika. Hirigintza. Arkitektura. Eskultura. Marrazketa.		
Margogintza. Argazkigintza. Musika	78	3,0
— Jostaldiak. Ikuskizunak. Jolas eta jokoak. Kirolak	22	0,9
8. FILOLOGIA. LITERATURA	340	13,2
— Hizkuntzalaritza. Filologia	44	1,7
— Literatura. Literatur generoak	296	11,5
9. BIOGRAFIA. HISTORIA. GEOGRAFIA	56	2,2
— Biografia	20	0,8
— Historia. Geografia	36	1,4
GUZTIRA	2.569	100,0